

Article History

Received / Geliş
01.07.2019

Accepted / Kabul
19.08.2019

Available Online / Yayınlanma
19.08.2019

AN ASSESSMENT THAT TURKEY'S MIGRATION MANAGEMENT IN PROCESS OF HARMONIZATION EUROPEAN UNION ACQUIES

**TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ YÖNETİMİ POLİTİKALARININ AVRUPA BİRLİĞİ
MÜKTESEBATINA UYUM SÜRECİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ¹**

Yıldız ATMACA²

Abstract

Migration, which is accepted as a social movement that affects almost many countries around the world in an economic, social or cultural sense, The Syrian crisis has shown that a large number of countries have confronted major waves of migration and need to develop new immigration policies. Turkey is one of these countries. Both geographical position close to both Syria and the European Union (EU) as a country wishing to become a member to stay away from Turkey's new immigration policy is not possible. Because the European Union (EU) has foreseen a number of regulations in immigration policies in its reports for the candidate countries and demands that they be acted on. At the beginning of immigration from countries with geographic location as Turkey has accelerated the migration after the Suriye Crisis in 2011. The United Nations report in 2014 used this phrase as evidence. Phrase, the country where most foreign migrants takes place throughout the year has been identified as Turkey. Turkey, consisting of the mass immigration should manage this by developing appropriate policies in line to disrupt their social welfare. The management policies it has developed must also be compatible with the EU acquis. In this context, this study aims migration management reforms and review of relevant policies conducted in compliance with the EU acquis in Turkey. Progress reports, partnership documents and other secondary sources have been extensively researched in this direction. As a result of research, the "National Action Plan on Asylum" and "Migration Foreigners and International Protection Act" have been identified as two very important legislations to be performed in Turkey. Related legal regulations, their scope has been determined that vary significantly in nominal Turkey's migration management policy. The study has the potential to make a great contribution to the public administration literature with its comprehensive narrative.

Key Words: Migration, Migration Management, Immigrant, European Union, Turkey

Özet

Dünya üzerindeki hemen hemen birçok ülkeyi ekonomik, sosyal veya kültürel anlamda etkileyen bir toplumsal hareket olarak kabul edilen göç, 2011 yılı Suriye savaşı krizi ile döneminin zirve noktasına erişmiştir. Suriye krizi çok sayıda ülkeyi, önemli göç dalgalarıyla karşı karşıya getirmiş ve yeni göç politikaları geliştirmeleri gerektiğini göstermiştir. Türkiye bu ülkelerden bir tanesidir. Hem coğrafi konum itibari ile Suriye'ye yakın hem de Avrupa Birliği'ne (AB) üye olmayı isteyen bir ülke olarak Türkiye'nin yeni göç politikalarından uzak durması mümkün değildir. Çünkü AB, aday sürecinde olan ülkeler için hazırladığı raporlarda göç politikalarında bir takım düzenlemeleri öngörmekte ve bu doğrultuda hareket edilmesini talep etmektedir. Türkiye, coğrafi konumu itibari ile göç alan ülkelerin başında gelmektedir. 2011 yılı Suriye krizi ise ilgili göç hareketlerine ivme kazandırmıştır. 2014 yılı Birleşmiş Milletler raporu bu durumu kanıtlar nitelikte bir ibare kullanmıştır. İbare, yıl içerisinde en fazla yabancı göçmenin yer aldığı ülkeyi Türkiye olarak belirlemiştir. Türkiye, oluşan bu göç kitlesini kendi toplumsal refahını bozmayacak doğrultuda uygun politikalar geliştirerek yönetmelidir. Geliştirdiği yönetim politikaları da AB müktesebatına uyumluluk göstermelidir.

¹ Bu çalışma, 18-19 Ekim 2018 tarihleri arasında İstanbul Marmara Üniversitesi tarafından düzenlenen IV Stratejik Kamu Yönetimi Sempozyumunda Bildiri olarak sunulmuş çalışmanın genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

²

Bu bağlamda, bu çalışma, AB müktesebatına uyum sürecinde Türkiye'de gerçekleştirilen göç yönetimi reformlarını ve ilgili politikaları incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, ilerleme raporları, katılım ortaklığı belgeleri ve diğer ikincil kaynaklar kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır. Araştırmalar sonucunda, Türkiye'de "İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı" ile "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" olmak üzere çok önemli iki yasal düzenlemenin gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. İlgili yasal düzenlemelerin, kapsamı itibari ile Türkiye'nin göç yönetim politikalarında önemli değişiklikler gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışma, kapsamlı anlatımı ile kamu yönetimi literatürüne büyük katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Yönetimi, Göçmen, Avrupa Birliği, Türkiye

GİRİŞ

Tarihin hemen hemen her döneminde uluslararası dış aktörler gelişmekte olan ülkelerin yönetim yapılarında büyük etkiler bırakmıştır. Merkezi yönetimin güdümünde geliştirilmeye çalışılan göç yönetimi ve göç yönetim politikaları ise etki altında kalan önemli yönetsel türlerden biridir. Coğrafi konumu itibari ile geçmişten bugüne sürekli göç alan ülkelerden biri olarak Türkiye, oluşan kitlesel göç yığınının toplumsal refahını ve entegrasyonunu sağlamak üzere çeşitli stratejik yönetim politikaları geliştirmiştir. Politikaları geliştirme sürecinde de küresel dünyanın gerisinde kalmamak ve değişen çağa ayak uydurmak amacıyla uluslararası dış aktörlerin talep ve beklentilerini dikkate almıştır.

Örneğin, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi Türkiye'nin mülteci ve sığınmacıların temel hak ve hürriyetlerine bir çerçeve belirlemek ve göç hareketlerine yönelik geliştirilen yasal düzenlemelerin uluslararası hukuk düzeninde yer alması için kabul etmesi gereken önemli bir düzenlemedir. 1994 tarihinde kabul edilen iltica ve göç eylem planı, Birleşmiş Milletler (BM) yüksek komiserliğini ve uluslararası toplumu; 2005 yılı "İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı", AB ve mülteciler yüksek komiserliğini tatmine yöneliktir (Demirhan & Aslan, 2015: 43). 2013 tarihli "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)" ise yine AB müktesebatına uyum sürecinde Türkiye'nin yerine getirmesi gereken önemli bir hukuki yükümlülüktür.

Göç politikalarına ilişkin AB'nin Türkiye'den temel beklentisi, mülteciler mevzusunun liberal politikalar çerçevesinde değerlendirilmesi ve yasa dışı göçün önüne geçecek düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ile ilgilidir. Türkiye bu beklentiler doğrultusunda göç yönetimi politikalarını şekillendirmeye çalışmıştır. Özellikle, 2011 yılı Suriye krizi sonrası yoğunlaşan göçmen sayısını idare etmeye çalışan ve bu göçmenlerin Türk topraklarını tampon bir bölge olarak kullanmasından endişe duyan Türkiye, AB'den ısrarla destek beklemekte ve bu doğrultuda yeni politikalar geliştirmektedir. Gerçekleştirirken de AB'nin üyelik sürecini olumlu etkileyecek işaretler göstermesini ve ortaya çıkacak mali yükü paylaşmasını istemektedir.

Çalışma, AB müktesebatına uyum sürecinin Türkiye'nin göç yönetimi politikalarını önemli ölçüde etkilediğini iddia etmektedir. Bu iddialarını da Türkiye'nin AB etkisiyle gerçekleştirdiği yönetsel düzenlemeleri ortaya koyarak kanıtlamaktadır. Çalışma sonucunda göç politikalarına yönelik AB üyelik sürecinin Türkiye'ye çok önemli ulusal eylem planları, stratejik belgeler ve hukuki düzenlemeler hazırlattığı anlaşılmıştır.

A. Göç: Kavramsal Açılım

Göç, tarihsel süreçte birbirinden farklı ifadelerle açıklanmaya çalışılan önemli bir kavram olarak kabul edilmektedir. Göç, menşe ve varış yeri ile birlikte durumuna göre gelişen engellere ve kişisel özelliklere göre farklılıklar göstermektedir (Lee, 1966:47). Dünya üzerindeki birçok devletin stratejik yönetim

politikalarında ön planda yer alan kavram, genel itibari ile ulusal veya uluslararası platformda bir değişim ve hareketlilik döngüsünü temelinde barındırmaktadır.

Ulusal veya uluslararası platformda gerçekleştirilen göç hareketi, göçe sebep olan etkenleri birden fazla sebebe dayandırmaktadır. Yönetim sistemlerinde yaşanan yetersizlik ve verimsizlik, işsizlik, ekonomik ve demografik etkenler, ailevi durumlar, savaş, çatışma veya mücbir sebepler bu sebeplerin bir bölümü olarak öngörülmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015:28).

Göç genel olarak, mekânsal bazda yaşanan bir yer değişikliğinin yanı sıra kültürel, sosyal ve politik anlamda değişikliği ileri süren sosyal bir olgu olarak kabul edilmektedir (Yılmaz ve Karakaya, 2019: 87). Bu doğrultuda, toplumsal hayata ait önemli bir hareket tarzı olarak öngörülen göç, ekonomik, sosyal, siyasal veya kültürel sebepler çerçevesinde devletlerarası, bölgesel, dilsel ve dinsel alanda yaşanan çatışmalar, çevresel sıkıntılar, güvenlik tehdidi, insan hakları ihlali ve iyi bir yaşam isteği ile bir grup insan topluluğunun veya insanların yaşam merkezlerinden ayrılarak bir başka yerleşim merkezine yerleşmeleri durumu olarak anlatılmaktadır (Ateş ve Yavuz, 2017:1288). Göçe ilişkin ileri sürülen bu anlatım, göçün temelde farklı boyutlarda gerçekleştirilen bir kavram olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu boyutlar da mücbir sebep ve güvenlik tehdidi gibi istenmeyen bir sebep karşısında mecbur kalınarak gerçekleştirilen zorunlu göç ile daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olmak gibi tamamen kişisel irade ile gerçekleştirilen gönüllü göç hareketidir. Her iki boyutta gerçekleştirilen göç hareketlerinin ortak özelliği ise coğrafi yerleşim durumunda yaşanan değişikliktir. Bu değişiklik de göç kavramına ilişkin açıklamaların temelini teşkil etmektedir.

Göç kavramının bir başka boyutlandırılması, göçün ulusal (iç) veya uluslararası (dış) alanda gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bu boyutlandırma da insanların kendi ülke toprakları içerisinde bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine tamamen yerleşmesi ulusal göç; kendi ülke topraklarından bir başka ülke topraklarına yerleşmesi durumu ise uluslararası göç olarak anlatılmaktadır. Göçün ulusal veya uluslararası alanda gerçekleşme sebepleri de yine zorunlu ve gönüllü göç hareketleri çerçevesindedir.

Göç, stratejik politikalarının anlatımında bazı kavramlarla bir kullanılmaktadır. Bu kavramlar, göç hareketini gerçekleştiren aktörler veya aktörler grubu olarak bilinmektedir. “Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı” ilgili aktörlerin en önemlileridir. Göçmen, ülkesinde yaşanan bir güvenlik tehdidinden çok, yaşam standardını yükseltebilmek ve daha kaliteli bir hayat sürmek için kendi ülkesinden ayrılarak bir başka ülkeye yerleşen kimse veya kimseler grubu olarak tanımlanmaktadır. Mülteci, 1951 yılında Cenevre’de hukuki statütülerinin ele alındığı ilgili sözleşme maddesinde, “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” kimseler topluluğu olarak ele alınmaktadır. Sığınmacı ise yine mülteci gibi ülkesinden istemeyerek ayrılan kimseler topluluğu olarak kabul edilmektedir. 1951 yılında gerçekleştirilen Cenevre Sözleşmesi, sığınmacılarla ilgili maddesinde “zulüm görmekten haklı bir korku duyduğu için kendi

ülkesinden ayrılan ve başka bir ülkeye sığınan ve mülteci olarak kalıcı yerleşimi bekleme sürecindeki kişiler” olarak bahsetmektedir (United Nations, 1951).

Literatürde sıklıkla birbirlerinin yerlerine kullanılan göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları temelde birbirlerinden tamamen farklı kavramlardır. Göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi mücbir sebep, baskı ve tehdit gibi zorlayıcı sebepler karşısında yerleşim yerini terk etmek zorunda kalarak yer değiştiren kimseler değil, daha iyi bir yaşam standardına kavuşmak için iradi bir şekilde isteyerek başka bir yerleşim yerine göç eden kimseler grubudur. Mülteci ve sığınmacı kavramları da aynı sebeple gerçekleşse de birbirlerinden farklı kavramlar topluluğudur. Mülteci, başka bir yerleşim yerinde oturma hakkını yasal bir zeminde meşrulaştırmışken, Sığınmacı bu yasal haktan tamamen yoksundur. Sığınmacı statüsündeki kimse, oturma izni için başvuruda bulunmuştur. Fakat oturma izni henüz değerlendirilmemiştir. İnceleme aşamasında ve yasal resmiyeti söz konusu değildir. Bu sebeple, sığınmacılar mülteciliğe geçişin bir ön koşulu olarak kabul edilmektedir.

B.Türkiye'deki Göç Politikaları

Türkiye, farklı dönemlerde yoğun göç almış ve almış olduğu bu kitlesel göç yığını geliştirmiş olduğu farklı politik faaliyetleriyle düzenlemeye çalışmıştır. Türkiye'nin göç yoğunluğu ve göç yönetim politikalarına dair çalışmaları devam etmektedir. Özellikle, 2011 yılında Suriye'de yaşanan kriz sonrası krizden kaçan halkın, sınır bir ülke konumunda olan Türkiye'ye sığınması durumu, bu yöndeki çalışmalara ivme katmıştır. Bu çalışmaları incelemek, göçün Türk yönetim yapısı bağlamındaki yerini görebilmek açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, aşağıda Türkiye'nin tarihsel göç gelişimine ve stratejik göç politikalarına yönelik çalışmalar hakkında bir takım bilgiler verilmektedir.

1.Tarihsel Gelişim

Türkiye'deki göç hareketleri farklı dönemlerde farklı sebepler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Göç politikaları üzerine araştırmalar yapan araştırmacı İçduygu (2009:1-2), uluslararası göçün üç farklı dönemde gelişim göstererek bugünkü halini aldığını ileri sürmektedir. İlk dönemi 1923-1950 yılları çerçevesinde ele alan araştırmacı, bu dönemi ulus-devlet yapılanmasının gerçekleştirilmeye başlandığı dönem olarak tasvir etmektedir. Ulus-devlet yapılanmasına hız verilen dönemde kültürel, etnik veya dini anlamda nüfus yoğunluğu homojen hale getirilmeye çalışılmıştır. 1923 yılı Cumhuriyetin kuruluşu sonrasında da ülkedeki mevcut azınlıkların gönderilmesinden ziyade Türk kökenli insanların ülkeye getirilmesi yönünde çalışmalar başlatılmıştır. Bu durum, Türk soyuna sahip olan insanların kısa süre içerisinde ülkeye taşınıp kurumsallaşmasını, yabancı azınlıkların da Türkiye'den ayrılması sürecini doğurmuştur).1934 yılında çıkarılan İskân Kanunu, çıkardığı yasal düzenlemesinde Türk soyuna sahip olanların kesin olarak göçmen sayılacağına dair ibare kullanmıştır. Kanun, göçmen olma şartını “Türk olmak veya Türk kökenli olmak” diyerek sınırlandırmıştır. Türk kökenli olmayanlar için ise Türkleşmesini kolaylaştırmak için belli bölgelerde barınmalarına imkan tanınmıştır (İçduygu,2014:53-59).

İkinci dönemi, 1950'den 1980'li yıllara kadar uzayan bir dönem olarak inceleyen araştırmacı İçduygu, bu dönemi ulus-devlet yapılanmasının yerleşik bir hal kazandığı dönem olarak açıklamaktadır. İkinci dönem, 1950-1951 ve sonrasında 1969-1978 arası olmak üzere iki büyük göç akımına şahitlik etmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası

gerek sosyokültürel gerekse siyasi sebeplerle Bulgaristan'da kurulan komünist rejimle azınlıkta bulunan Bulgar Türkler için bir göç hareketi başlamıştır. Bir kısım Türkler Bulgar hükümeti tarafından sürülmüş bir kısım Türkler ise kendi istekleriyle Türkiye'ye göç etmişlerdir. Benzer bir göç, Yugoslavya hükümetinden gelmiştir. Türkiye'nin Sovyet Bloku'na karşı bir siyaset izlemesi bölgedeki Türk azınlıklara karşı şüpheyle yaklaşılmasına sebep olmuş, bu durum azınlıktaki Türklerin Türkiye'ye göç etmesini zorunlu kılmıştır. Bu dönemde Yunanistan da Türkiye'ye göç veren ülkeler arasındadır. II. Dünya Savaşı ve Yunan İç Savaşı, çok sayıda Türk'ün yasal veya yasal olmayan yollarla Türkiye'ye göç etmelerine sebep olmuştur. Türk kökenli göçmenlerin yanı sıra bu dönemde yaşanan savaş ve sonrası sıkıntılar sonucu Türkiye'ye çok sayıda yabancı mülteci ve sığınmacı akın etmiştir. Türkiye geliştirdiği stratejik göç politikalarıyla oluşan bu kitlesel göç akımını yönetmeyi başarmıştır (İçduygu&Sirkeci,1999:264-265).

Ulus-devlet yapılanmasının küresel bir hal alarak belirginleştiği 1980'li yıllardan bugüne gelen dönem ise göçün üçüncü ve son dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu dönem göçleri Afgan sığınmacıların gelmesi ile başlamıştır. Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin önemli bir bölümü ülkelerinde yapılan yapısal reformlar sonrası geri dönmüştür. Iraklılar 1988'den 1991'e kadar olan ki dönemde üç farklı şekilde Türkiye'ye grup halinde göç etmişlerdir. Bu dönemde Bosnalılar, Boşnaklar ve daha birçok ülkeden Türkiye'ye göç akımı devam etmiştir. Türkiye'nin coğrafi konumunu kullanan bu göçmenler özellikle, sığınmacı ve mülteci güçler Avrupa'ya göç etmenin yolunu bulmuşlardır (İçduygu&Sirkeci,1999:265-266). Bu dönemin en önemli özelliği, kitlesel göç hareketine maruz kalan Türkiye'nin boş durmayıp Avrupa Birliği (AB) ile üyelik müzakerelerine başlamasıdır. AB müktesebatına uyumluluk, Türkiye'nin göç politikalarına bir takım şekillendirme yapmasını gerektirmiştir.

Uluslararası göçün yanı sıra Türkiye'de ulusal göç de tarihsel bir zenginliğe sahiptir. Büyük kentlerde gelişen sanayileşme ile kırdan kente yaşanan göç, işsizlik, eğitim sorunu olan aile bireylerinin birinin gitmesi ile diğer bütün aile fertlerinin de tamamen arkalarından giderek yerleşik bir hayata geçmesi, daha iyi yaşam isteği, gelişmiş kentlerdeki "çekicilik" ve ulaşım imkânlarındaki "ileticilik" ulusal göçe sebep olan etkenler arasında yer almaktadır.

2.Stratejik Göç Yönetim Politikaları

Türkiye'deki göç politikaları analizi, iç ve dış göç olmak üzere iki farklı şekilde incelenmektedir. Ancak dönemsel analizine bakıldığında ilgili göçün ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi sebeplerle birlikte, sanayileşme, kalkınma ve modernleşme üçlüsünün de katkıda bulunduğu sebeplerle gündeme geldiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de göç yönetim politikaları ulus inşa yapılanması ile başlamış ve kurumsal bir yapılanmaya kadar ilerlemiştir. Göç politikalarının temel eksenini ise "Türk olmak ve Türk kökenli olmak..." ibareleriyle şekillenmiştir. Göç eden yabancılar için de ayrıca stratejik politikalar geliştirilmiş, yabancıların Türkleşmesi ve toplumsal refahın sağlanması için önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Türkiye, yabancılar için hukuksal bir korumayla statülendirilen mülteci ve sığınmacı pozisyonunu 1951 yılında Cenevre'de imzalanan "Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme" ile onaylamış, 1961 yılında da belli çekinceler koyarak kabul etmiştir. Bu çekinceler coğrafi konumlandırmaya yöneliktir. Türkiye sözleşme ile Avrupa Konseyi üyesi devletler ile eski Sovyetler Birliğinde yer alan ülkelere gelenler için mültecilik

statüsünü verebileceğini diğer ülkelerden gelen ülkeler için ise bu statüyü hak olarak tanımayacağını koymuş olduğu çekincelerle belirtmiştir.(Kalkınma Bakanlığı, 2014:24-26).

2013 yılına kadar Türkiye'de sığınmacı, zulüm görme korkusu ile kendi ülkesinden istemeyerek ayrılan ve mültecilik haklarından istifade edinceye kadar bekleyen kişiler olarak tanımlanmıştır. Türkiye, bu tanımlı 1994 yılında "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği" esasınca belirlemiştir.2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) adıyla yeni bir kanun kabul edilmiştir. Bu kanunla sığınmacı ve mülteci kavramlarının alanları yeniden düzenlenmiştir (Pak&Aktan vd). YUKK, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma olmak üzere uluslararası korumayı üç farklı statüde incelemiş, sonrasında geçici koruma adıyla yeni bir durum eklemiştir. Yeni kanunda mülteci Avrupa'da meydana gelen bir olay karşısında belli bir ırka, toplumsal mensubiyete veya farklı görüş ve düşünceye sahip insanların zulüm yaşayacağı korkusuyla ülkesini terk etmesi durumu olarak anlatılmaktadır. Şartlı mülteci bir coğrafi sınırlamaya gidilmiş ve Avrupa dışından gelenler için şeklinde bir ifade kullanılmıştır. İkincil koruma, "mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek; işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak; uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye sağlanan bir statü" olarak tanımlanmıştır. Son olarak geçici koruma, "ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitleli olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılar için geçici koruma sağlanabilir" ifadesiyle kanunda yer almaktadır (YUKK, 2013).

2013 yılında kabul edilen YUKK ile Türkiye'ye " Göç İdaresi", "Göç Politikaları Kurulu" gibi çok önemli idari yapılanmalar kazandırılmıştır. Kanundaki esas amaç ise etkili bir iltica sistemi kurarak yönetmek ve uluslararası seviyede mülteci haklarını uyumlaştırarak korumaya çalışmaktır (Demirhan&Aslan,2015:45).Göç İdaresi, göç konusuna ilişkin stratejik kararları uygulamak, bu yönde hizmet veren kurumlar arası eşgüdümü sağlamak, Türkiye'deki giriş, çıkış veya sınır dışı edilme eylemleri üzerinde incelemelerde bulunarak uluslararası veya geçici koruma sağlamak üzere İçişleri Bakanlığına bağlı bir kuruluş olarak oluşturulmuştur. Göç Politikaları Kurulu ise alınan stratejik kararların uygulamasını takip etmek, göç yönetimine ilişkin alınan uluslararası kararların çerçevesini belirlemek, ikamet iznine yönelik kuralları belirlemek gibi ilgili bakanlıkların temsilcilerinin katıldığı toplantıyla alınan kararlar birimlidir. Göç İdaresi Müdürlüğü ise Kurulun sekreteryaya hizmetini görmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,2018).

Türkiye, göç stratejilerine düzensiz göç hareketlerine mücadele etmekle başlamıştır. Düzensiz göç hareketlerini çözmek amacıyla Türkiye, ulusal veya uluslararası çok sayıda kurumla işbirliği içerisine girişmiştir. "Uluslararası Göç Örgütü, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD)" ve çok sayıda ulusal sivil toplum kuruluşu, bu kuruluşların başında gelmektedir.

Ayrıca 2012 yılında AB Sınır Güvenliği Birimi (FRONTEX) ile Mutabakat Zaptı imzalamıştır.

Uluslararası işbirliği stratejilerinde imzalanan “Geri Kabul Anlaşmaları”, Türkiye için önemlidir. Çünkü bu Anlaşmalar, bir ülkenin düzensiz göçe karşı mücadele etmesini zorunlu kılmakta, bu göçmenlerin insan hakları ve uluslararası hukuka uygun bir şekilde gönderilmelerini sağlamaktadır. Türkiye 2001 yılından itibaren Yunanistan, Rusya, Suriye, Kırgızistan, Moldova, Ukrayna, Belarus, Romanya ülkeleri ve AB arasında Geri Kabul Anlaşmaları imzalamıştır. Bu Anlaşmaların yanı sıra Türkiye, “Sınır Aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi” kapsamında “Göçmen Kaçakçılığı” ve “İnsan Ticareti” konularına yönelik iki önemli protokole imza atmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).Türkiye, ilgili düzenlemelerin yanı sıra göç politikalarına yönelik çok sayıda stratejik plan ve kararlar almıştır.

2013 ile kabul edilen YUKK, göç politikalarında uyumlaştırma olgusuna vurgu yapmaktadır. Türkiye'nin göçmenler için uygulayacağı uyumlaştırma politikası ile toplumsal entegrasyonun rahatlıkla sağlanacağına dikkat çekmektedir. Bu konuda merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerinde söz sahibi olduğunu belirtmektedir. İlgili maddelerinde yerel yönetimlerin yeri geldiğinde destek verebileceğini söylese de yasal perspektifte yerel yönetimlere tam bir görev düzenlemesi tanımamıştır.

Yerel yönetimler ve diğer önemli kuruluşlarla birlikte sosyal yardım, eğitim, iş piyasası, sağlık ve barınma gibi hizmetlerde sunulan uyumlaştırma çalışmaları, yabancı göçmenlere dışlanmışlık hissiyatını düşürmeyecek, bu durum da göçmenlerin yerel halkla bütünleşme sürecine yardımcı olacaktır. Türkiye’de sosyal yardımların gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuş olan vakıflar veya müdürlükler, belediyeler, Kızılay ve birçok sivil toplum kuruluşu tarafından dağıtılan yiyecek, içecek, gıda ve para gibi yardımlar, barınma sorunu olan mülteci ve sığınmacılar için özel olarak oluşturulmuş 100 kişilik bir mülteci misafirhanesi, yaşlı ve bakıma muhtaç olanlar için Sosyal Politikalar Başkanlığı’na bağlı birimlerde kurulan barınma merkezleri, mültecilerin yanı sıra sığınmacılar içinde oluşturulan iş imkânları, göç eden sığınmacı ve mültecilere yönelik geliştirilen çok önemli uyumlaştırma politikaları olarak kabul edilmektedir (EGM, 2018). Yapılan yardımların yanı sıra, kültürel tanıtım hareketleri, tiyatrolar, kurs etkinlikleri, dil anlatımı, eğlence programları gibi sosyal programlar da uyumlaştırma politikalarının önemli bir yönünü teşkil etmektedir.

Türkiye'nin cumhuriyetin kuruluşundan bu yana göç yönetimi politikalarına ilişkin geliştirmiş olduğu stratejik kararlar, hukuksal düzenlemeler, yönetmelikler, bakanlar kurulu kararları, genelgeler, mahkeme içtihatları, hukuki sözleşmeler ve diğer ikincil düzenlemelerle varlığını sürdürmüştür. AB'ye üye olma isteği bu düzenlemelerin şekillenmesinde etki göstermektedir. Çünkü AB, ilerleme raporlarıyla Türkiye'nin göç politikalarına yönelik düzenlemeler yapması gerektiğini belirtmektedir. Bu gerekliliklerin ifasını ise üyelik sürecinde atılacak önemli bir adım olarak dile getirmektedir.

C.Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki Göç Yönetim Politikalarına Etkisi

Birbirinden farklı ekonomik, sosyal ve siyasal yapılanmaya sahip olan ülkelerin bir araya gelmeleriyle oluşturulan AB, ortak politikalar belirlemekte ve belirlenen bu politikalar doğrultusunda hareket edilmesini istemektedir. Ortak hareket etmenin birlik ve beraberliği arttıracığına ve bütüncül yapılanmanın sağlanacağına işaret etmektedir. Bu doğrultuda, üyesi olduğu devletlerden ortak hareketler bütününe

uymasını, üyesi olmak isteyen devletlerden ise bu hareketler bütününün gerekliliğini yerine getirmesini talep etmektedir. Hazırlanan İzleme ve İlerleme Raporları ile de bu ülkelerin mevcut gelişimini takip etmeye çalışmaktadır (Atmaca,2017:136). Çevreye vermiş olduğu ortak sorunlar ve bu sorunların da ortak çözüle bilme gerekliliği göçü, diğer bir çok hareket biçiminden ayırmaktadır (Dingle&Drake,2007:119). Bu sebeple, dönemin önemli bir sorunu haline gelen göç ve göç politikalarına ilişkin yönetsel düzenlemeler, AB müktesebatının önemli bir parçası olma özelliğini taşımaktadır.

1999 yılı Helsinki Zirvesi ile AB'ye aday ülke statüsünü kazanan Türkiye, göç politikalarına ilişkin çalışmalarının boyutunu zenginleştirmiştir. Çünkü coğrafi konumu itibari ile göç alan bir ülke statüsüne sahip olan Türkiye, geçmişten günümüze yoğun göç hareketleriyle karşılaşmıştır. Oluşan bu yoğun göç akımını kontrol etmek için de önemli politikalar geliştirerek kurumsal ve yapısal düzenlemeler gerçekleştirmiştir. AB müktesebatına uyum sürecinde geliştirilen bu kurumsal ve yapısal düzenlemelere verilen önem artmıştır. Çünkü AB, aday ülke konumunda olan Türkiye'den hazırladığı ilerleme raporlarıyla göç politikalarına gerekli önemi vermesi gerektiğini anlatmıştır.

AB müktesebatının göç politikalarıyla ilgili dikkat ettiği en önemli konu, yabancılar ve sınır kontrolü ile ilgilidir. Kaçan göçün önlenmesi için Türkiye'ye gerekli mali yardımların yapılabileceğini garantileyen AB, konuyu ilgili raporlarıyla da tescillemiştir. Türkiye AB etkisiyle, yabancıların Türkiye'ye giriş ve çıkışlarını kontrol altına almış daha demokratik yasal düzenlemeler gerçekleştirmek üzere harekete geçmiştir.

Türkiye ve AB arasındaki göç politikaları mevzusu iki farklı perspektifte incelenmektedir. Bu politikaların birincisi mülteci ve sığınmacılara yönelik iken, ikincisi yasal olmayan göç yöntemleriyle mücadele etme stratejileriyle ilgilidir. AB'nin mülteci ve sığınmacılarla ilgili Türkiye'den en büyük isteği mültecilerin temel hak ve hürriyetlerine saygı duymaları yönündedir. Bu sebeple, Türkiye'nin müktesebata uyumluluk göstererek Cenevre'de çekince koyarak imzaladığı coğrafi sınırlama şartının biran önce kaldırılmasını talep etmektedir. AB, ilerleme raporlarıyla Türkiye'ye gelmek zorunda kalan sığınmacılara yeni kapasiteler açılmasını ve mültecilerin ülkeye yerleşmelerine müsaade etmelerini istemektedir. AB'nin bu istekleri, Türkiye'yi tereddüt halinde bırakmaktadır. Çünkü istenilen koşulları yerine getirmek Türkiye'yi tampon bir bölge statüsüne koyabilecektir (Akdağ,2005:166-167). AB ile iletişim halinde olan Türkiye, tereddütleriyle birlikte 2000 yılı sonrasında göç ve iltica hareketlerine yönelik kapsamlı düzenlemelere gitmiştir. Bu doğrultuda, 2001 yılında Katılım Ortaklığı Belgesi'ni imzalamış, 2002 yılında hazırlanan "AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında iltica konusundaki 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi kısıtlamanın kaldırılması, Türkiye'ye Doğudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesine AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak değerlendirilecektir "tahaddüdünü bulundurmıştır (İçişleri Bakanlığı,2018).

2003 yılında Türkiye, AB müktesebatının benimsendiğini gösterir bir ulusal program hazırlamıştır. Ulusal Program, Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde belirlediği kısa ve orta vadeli programlar kapsamında yasa dışı göçle mücadele, 1951 Cenevre Sözleşmesi ile getirilen coğrafi kısıtlamaların kaldırılmasına yönelik çalışmalar, mülteci ve sığınmacılara yönelik uyumlaştırma ve sosyal destek gibi önemli hedefler

tain etmiştir. Bu hedeflerin yanı sıra Türkiye, AB'nin içişleri ve adalet komisyonuyla uyumu kolaylaştırabilmek amacı ile farklı devlet güçleri bir araya gelerek bir görev gücü oluşturmuştur. Bu güç, göç ve iltica faaliyetleri üzerine çalışmalar göstermek üzere "güç, sınırlar ve iltica" adlarıyla farklı gruplar halinde örgütlenmiştir. Görev gücü, AB müktesebatına uyum sürecinde iltica ve göç çalışmaları üzerinde yapılması gerekenleri "İltica Strateji Belgesi" ve "Göç Strateji Belgesi" adlarıyla 2003 yılında hazırlamıştır. Aynı yıl hazırlanan ulusal program, Türkiye'nin üyelik işlemlerini kolaylaştırabilmek amacı ile AB fonlarından daha fazla yararlanmayı sağlayacak göç ve iltica eylemlerine özel olan kurum ve kuruluşların teknik kapasitelerinin iyileştirilmesi yönünde çalışmalar gerçekleştirmiştir. İltica ve Göç Twinning (Eşleştirme) Projesi, Türkiye'nin bu kapsamda geliştirdiği önemli bir proje örneğidir. 2004 yılında Türkiye, stratejik yönetim çalışmalarını bir eylem planı haline dönüştürmüştür. Birincil amacın AB müktesebatına uyumluluk olduğu "Türkiye Ulusal Eylem Planı" 2005 yılında resmi anlamda kabul edilmiştir. Ulusal Eylem Planı'nın geçmişi 1994 tarihli iltica ve göç yönetmeliğine dayanmaktadır. 2008 yılında ise Eylem Planı, sınır yönetimi ve iltica-göç hedeflerini gerçekleştirmek üzere tekrardan güncellenmiştir. Bu güncellenme ile yasa dışı göçü önlemeye yönelik "Entegre Sınır Yönetimi ve İltica-Göç" olmak üzere İçişleri Bakanlığı'na bağlı iki farklı grup oluşturulmasının yanı sıra faaliyetlerin takip edilmesi için de "Yasa Dışı Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu" adıyla yeni bir kurul daha oluşturulmuştur (Demirhan& Aslan,2015:39-45).

AB, ilerleme raporlarında sıklıkla Türkiye'nin "yerlerinden olmuş kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak kapsamlı bir strateji" hazırlamayı eleştirmiştir. Bu durumun göç politikalarını olumsuz etkilediğini açıklamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, ulusal programında iltica ve göç politikalarına ilişkin tüzük, yönetmelik ve genelge gibi yasal düzenlemelerini AB müktesebatını göz önünde bulundurarak yeniden ele almaya başlamıştır. Bu yenilikler Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nce şöyle özetlenmektedir (İçişleri Bakanlığı,2018);

- İltica başvurusunda bulunanlar için ülke, dil, din veya siyasi düşünce ayrımı sebepleriyle olumsuz işlem yapılmayacak, güvenli kaynak ülkelerine yönelik tespitler devam edecek,
- İltica başvuruları için konulan belirli bir zaman dilimi olma gerekliliği kaldırılacak,
- Mülteci veya sığınmacı pozisyonunda olmamalarına rağmen bu pozisyonda olduklarını ileri sürerek ülkeye girmeye çalışanlar için yeni prosedürler uygulanacak,
- Geçici statüde olduklarını gösterir kimlik belgesi olmayan ve kimlik belgesini kaybettiğini söyleyenler için yeni uygulamalara başlanacak,
- Cenevre'de iltica ve göç eylemlerine yönelik söylenen geri göndermeme ilkesine hassasiyetle uyulacak,
- Mültecilerin yasal statüsünün, hak ve sorumluluklarının temel çerçevesini belirlemek üzere kurumsal ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilecek,
- Türkiye sınırına ulaşan yabancılar geri çevrilmeyecek, sığınma taleplerine imkân tanınacak,

- Yasa dışı göçün önüne geçebilmek amacıyla üçüncü ülkelerle Geri Kabul Antlaşmaları'nın imzalanması süreci devam edecek ve yasa dışı gelen göçmenlerin ülkeden çıkarılacağı ana kadarki insani ihtiyaçları karşılanabilmesi için "Yabancı Kabul ve Barınma Merkezleri" açılacak,
- Barınma merkezlerinin yapımında AB ve üyesi olan devletler Türkiye'nin mali külfetine yardımcı olacak,
- Çalışma ve aile bütünlüğü kapsamında gelenlerin toplumsal entegrasyonunda destek olunacak.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecince ele alarak yeniden revize etmiş olduğu bu düzenlemeler, 2013 yılında kabul edilen YUKK ile vücut halini bulmuştur. AB ilerleme raporlarında 2012 yılında kabul edilerek 2013 yılında onaylanan YUKK'u özellikle 2011 yılında Suriye'de yaşanan kriz sonrası Türkiye'de yoğunlaşan göç akımına müdahale etmede ve toplumsal entegrasyonun sağlanmasında ortaya çıkan sakatlıkları onarmaya yardımcı olan çok önemli bir yasal düzenleme olarak kabul etmektedir. İlgili kanunun kabul edilmesinin Türkiye'yi, göç ve iltica konusunda gerek AB gerekse uluslararası standartlara ulaştıran önemli bir hukuki düzenleme olduğu ayrıca belirtmektedir (AB Komisyonu,2011:16).

6458 sayılı YUKK, genel olarak, "yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları" düzenlemek amacıyla oluşturulmuş bir yasal düzenlemedir. Kanun ilgili maddesinde, "bu kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez", ibaresini kullanarak yabancı göçmenlere ülke kapılarının açık olduğunu göstermiştir. Ayrıca Kanun 96 maddesiyle bu statüdeki göçmenler için eğitim, sağlık, iş ve bunun gibi birçok konuda özel, kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde olacağını, göçmenlerin toplumla entegrasyonunu kolaylaştıracak uyumlaştırma politikaları geliştireceğini belirtmiştir(YUKK, 2013).Bu sebeple YUKK, göç politikalarının AB perspektifli geliştirdiği önemli bir yasal düzenleme olarak kabul edilmektedir.

AB, 2018 yılı ilerleme raporunda, Suriye krizi sonrasında yaklaşık 3,5 milyona yakın Suriyeliyi ülkesinde barındıran bir ülke olarak, Türkiye'yi dünyanın en fazla sığınmacı nüfusunun olduğu bir ülke olarak ilan etmiştir (AB Komisyonu, 2018: 19). Türkiye'nin bu yoğun göç kitlesini başarıyla idare ettiğini söyleyen AB, 2015 yılı ilerleme raporunda bu durumu ayrıca bir sorun olarak görmüştür. AB, Suriyeliler eğitim ve sağlık gibi önemli hizmetlerden faydalanmalarına rağmen kendileri ile ilgili bir hukuksal mevcut durumunun olmadığını belirtmektedir. AB, Türkiye'nin oluşturulan bu hukuki boşluğu biran evvel gidermesi ve Suriyelilerin işgücü piyasasından rahatlıkla faydalanabilmeleri için yabancıların korunmasına yönelik ikincil mevzuatı kabul etmeleri gerektiğini söylemektedir (AB Komisyonu,2015: 27).Bu doğrultuda Türkiye, 2016 yılında Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'i ve Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik'i kabul etmiştir. 2016 yılı ilerleme raporu Türkiye'nin kabul ettiği bu yönetmeliklerle Suriyelilerin geçim sorunun azalacağını ve sosyal entegrasyon sürecinin hızlanacağını ileri sürmüştür. AB aynı raporda, Türkiye'nin yerlerinden ayrılmak zorunda olan yabancıların yaşadıkları sıkıntıları ele

alan kapsamlı bir eylem ve strateji planının olmamasını eleştirmiş bu yönde bir düzenlemeye gidilmesini acil bir durum olarak belirtmiştir (AB Komisyonu,2016: 29-30).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsan hareketliliğinin yoğun olduğu geniş bir coğrafi konuma sahip olan Türkiye, ortak bir dil, din ve akrabalık ilişkisi olan Türk kökenli insan gruplarına kucak açmış ve yerleşik bir hayat sürmelerine izin vermiştir. Türkiye, bu yoğun nüfusuyla birlikte yaşadığı ekonomik kriz ve savaş sonrası gibi sıkıntılı süreçler sonrasında daha çok iş göçü çerçevesinde göç veren, coğrafi konumu itibari ile farklı ülkeler arasında köprü vazifesi görerek transit statü özelliği alan ve küreselleşen dünya ile zenginliğini arttırmak isteyen bir ülke konumuna erişmiştir. Bu erişim zenginliğini de hukuksal düzenlemelerle netleştirmiştir.

Türkiye, hukuksal düzenlemelerinde yabancı kökenli göçmenleri ihmal etmeyen çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ancak mülteci ve sığınmacı kökenli göçmenler, AB üyesi olmak isteyen Türkiye için AB ile arada pürüzler oluşturacak problemlerle gündeme gelmektedir. AB, Türkiye'den ısrarla ülkedeki mülteci ve sığınmacı kapasitelerini geliştirmeyi, mülteci ve sığınmacı politikalarına ait düzenlemelerin liberalleştirilmesini ve Cenevre'de çekince koyduğu coğrafi sınırlama durumunun kaldırılmasını talep etmektedir.

Bu doğrultuda Türkiye, göç yönetimi politikalarını yeniden revize etmiştir. Merkezi yönetime bağlı önemli kurum ve kuruluşlar oluşturmuştur. Genelgeler, Bakanlar Kurulu kararları, yönetmelikler, ulusal eylem planları, stratejik belgeler hazırlayan Türkiye, AB'nin ısrarlı talepleri sonrasında insan haklarını ileri seviyede savunan bir kanun olan YUKK'u kabul etmiştir.

Göç eden mülteci ve sığınmacılara geniş haklar tanıyan Kanun, aynı zamanda kurumsal teşkilatlanma hakkında da bilgi vermektedir. Kanun, karar birimi olarak merkezi yönetimi varsaymış yerel yönetim birimlerine herhangi bir yasal statü tanımamıştır. Bu durum, iltica ve göç eylemlerinden en fazla etkilenen birimler olarak yerel yönetimleri ve yerel vatandaşı olumsuz etkilemektedir. Çünkü göç sıkıntısını bilfiil yaşayan bizzat yerel birimlerin kendileridir. İstisari bir görev hakkı dışında fonksiyonunun olmaması hali de yerel birimlerde yaşanan göç olaylarının çözüm sürecini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple Türkiye, yerel yönetim birimlerinin bu noktadaki sorumluluklarını yasal bir düzenlemeyle garanti altına alacak yeni düzenlemeler oluşturmalıdır.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde kat ettiği mesafe, başarılı bulunmaktadır. Ancak yinede memnun etmeye yetmemektedir. 2011 yılında yaşanan kriz sonrası Suriyelilerin akın ettiği bir coğrafyada insan haklarının net bir şekilde işlenebileceği uzun vadeli bir stratejik eylem planının olmaması, büyük sorunların doğmasını engelleyemeyecektir. Bu sebeple AB, ilerleme raporlarında Türkiye'nin YUKK'u yürürlüğe koymasını atılan önemli bir adım olarak kabul etse de mülteci ve sığınmacılar hususunda kapsamlı bir stratejik düzenlemesinin olmaması durumunu eleştirmektedir.

KAYNAKÇA

Akdağ Arıkan, Gül (2005), AB Kapısında Türkiye ve Göç Politikası, *Stratejik Öngörü Dergisi*, Yıl 2, 161-167

- Ateş Hamza, Yavuz Öznur (2017), "Göçmen, Ötekileştirme ve Çok Kültürlülük", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.22,s.1287-1301
- Atmaca, Yıldız (2017), "Türkiye'deki Kamu Yönetimi Uygulamalarında Avrupa Birliği Bölgesel Politikasının Etkileri: Politika Transferi Bağlamında Bir Analiz, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Bursa
- Avrupa Komisyonu (2011), *Türkiye 2011 İlerleme Raporu*, Ankara, 2011
- Avrupa Komisyonu (2015), *Türkiye 2015 İlerleme Raporu*, Ankara, 2015
- Avrupa Komisyonu (2016), *Türkiye 2016 İlerleme Raporu*, Ankara, 2016
- Avrupa Komisyonu (2018), *Türkiye 2018 İlerleme Raporu* Ankara, 2018
- Demirhan Yılmaz, Aslan Seyfettin (2015), Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları Ve Yönetimi, *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*,5(1), s.23-62.
- Dingle, Hugh, Drake, V. Alistair (2007), What Is Migration?, *Bioscience*, 57(2), 113-121.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), "İlticave Göç İşlemleri", <https://www.egm.gov.tr/sayfalar/iltica-goc-islemleri.aspx> (20.09.2018)
- Göç İdaresi Müdürlüğü, "Yönetmelikler" http://www.goc.gov.tr/icerik3/yonetmelikler_327_333_336, (03.08.2018)
- İçduygu, Ahmet (2014), "Bir Siyaset Siyasa Alanı Olarak Son Yüzyılda Göç: Son Yüzyılda Dünya ve Türkiye", Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Devlet Ötesi Dönüşümlere, *Mire Koç Raporları*, (Ed. Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ö. Faruk Gençkaya), İstanbul: Koç Üniversitesi Koç Araştırmaları Merkezi, 26-76.
- İçduygu, Ahmet, Sert, Deniz, Karaçay, Ayşem Biriz (2009), Türkiye'ye Yönelen Göç ve Sığınma Hareketleri ve Politikaları Üzerine Brifing, *İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Programı*, No:1.
- İçduygu, Ahmet, Sirkeci, İbrahim (1999), "Cumhuriyet Donemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri", (Ed .O. Baydar), 249-268.
- İçişleri Bakanlığı (2018), "İltica Strateji Belgesi", Ankara
- Kalkınma Bakanlığı (2014), Onuncu Kalkınma Bakanlığı 2014-2018 Göç Özel İhtisas Komisyonu, *Kalkınma Bakanlığı*, Ankara
- Lee, Everet S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Pak, Merve Deniz, Aktan, Mert, Özcan, Emre (2018), "Sosyal Sürdürülebilirlik Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Ve Mülteci Sorunsalı", *Journal Of International Social Research*, 11(56), 427-440
- United Nations (1951), "The Refugee Convention, 1951", <http://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf> (29.07.2018).
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu YUKK (2013), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>

ATMACA, Y. (2019). TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ YÖNETİMİ POLİTİKALARININ AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINA UYUM SÜRECİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ, ss. 1054-1066.

Yılmaz, Vedat, Karakaya, Sedat (2019), “ İç Göçün Nedenleri ve Sonuçlarının Analizi: Muş İl Örneği”, *İşletme ve Yönetim Araştırmaları I* ,(Ed. M. F. Çavuş) Akademisyen Yayınevi, Ankara